

SYYSRIEHA 2010

Vammaisten henkilöiden vapaa-ajan tapahtuman suunnittelu ja toteutus

Miia Kronqvist
Anu Vähäkangas

Opinnäytetyö
Marraskuu 2010

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) KRONQVIST, Miia VÄHÄKANGAS, Anu	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 15.11.2010
	Sivumäärä 31 + 1	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi SYYSRIEHA 2010, Vammaisten henkilöiden vapaa-ajan tapahtuman suunnittelu ja toteutus		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KOKKO, Marja-Liisa KOSKIMIES, Helena		
Toimeksiantaja(t) Keski-Suomen vammaispalvelusäätö		
Tiivistelmä <p>Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli olla mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa Syysrieha 2010 –tapahtumaa. Tapahtuma järjestetään vuosittain Keski-Suomen alueen vammaisille henkilöille. Pääjärjestäjänä toimii Keski-Suomen vammaispalvelusäätö. Tapahtumapaikka vaihtuu vuosittain Keski-Suomen alueella. Tänä vuonna tapahtuma pidettiin Jämsässä ja osallistujia oli noin 800.</p> <p>Tavoitteenamme oli tuottaa vammaisille henkilöille mukava päivä mielekkään toiminnan ja yhdessäolon parissa. Lisäksi halusimme tukea vammaisten henkilöiden osallisuutta ja tarjota heille mahdollisuuden kokeilla uusia asioita.</p> <p>Tapahtuma koostuu erilaisista toimintapisteistä, joista me suunnittelimme ja toteutimme kaksi: Voimaannu valokuvasta ja Aistirentoutus. Voimaannu valokuvasta –toimintapisteellä sovelsimme voimauttavan valokuvan periaatteita ja draaman käyttöä. Aistirentoutus –toimintapisteellä tarjosimme asiakkaille mahdollisuuden rentoutua ja kokea aistielämyksiä.</p> <p>Tapahtuman suunnittelu alkoi helmikuussa 2010 ja tapahtuma pidettiin syyskuussa 2010.</p>		
Avainsanat (asiasanat) vammaisuus, osallisuus, vapaa-aika, tapahtumat		
Muut tiedot		

Author(s) KRONQVIST, Miia VÄHÄKANGAS, Anu	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 15.11.2010
	Pages 31 + 1	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title SYYSRIEHA 2010, Planning and Accomplishing Free-time Activities for Disabled People		
Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KOKKO, Marja-Liisa KOSKIMIES, Helena		
Assigned by Keski-Suomen vammaispalvelusäätö		
Abstract <p>The aim of this practice-based thesis was to be involved in the planning and accomplishing of the Syysrieha 2010 –event. The event is held annually and it is directed to the disabled people in Central Finland. The main organizer is Keski-Suomen vammaispalvelusäätö (The Central Finland Foundation for Disability Services). The venue changes every year in Central Finland. This year the event took place in Jämsä and it had close to 800 participants.</p> <p>Our objective was to offer a pleasant day full of enjoyable activities and spending time together with others. We also wanted to support the participation of disabled people and offer them an opportunity to try something new and different.</p> <p>The event consists of different kinds of activities. We planned and accomplished two activities: Empower With a Photograph and Sense-Relaxation. In Empower With a Photograph –activity we applied the principles of Empowering Photography and drama usage. In Sense-Relaxation we offered a place to relax and receive sensory experiences.</p> <p>The planning of the event started in February 2010 and the event was held in September 2010.</p>		
Keywords disability, participation, free-time, events		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 SUUNNITTELUN TAUSTALLA	4
2.1 Vammaisuus	4
2.2 Osallisuus	6
2.3 Voimaantuminen ja voimauttava valokuva	7
2.4 Draama	8
2.5 Aistit ja rentoutuminen	10
2.6 Sosiokulttuurisuus	11
3 TAPAHTUMAN SUUNNITTELU	13
3.1 Tavoite ja taustat.....	13
3.2 Kohderyhmä ja yhteistyötahot.....	14
3.4 Toimintapisteet ja opastekyltit.....	18
3.4.1 Aistirentoutus.....	18
3.4.2 Voimaannu valokuvasta.....	20
3.4.3 Opastekyltit	21
4 TOIMINNAN ARVIOINTI JA PALAUTE	22
5 POHDINTA	27
LÄHTEET	30
LIITTEET	32
LIITE 1. Kuvauslupa	32

1 JOHDANTO

Vammaisilla henkilöillä on yleensä melko vähän kontakteja perheensä, asuinym-
päristönsä ja työnsä ulkopuolelle. Sosiaalista kanssakäymistä ja ystävyysuhtei-
den syntymistä voidaan edistää erilaisten yhdessä tekemisen tilaisuuksien kaut-
ta. Toimintaa järjestettäessä on pyrittävä tarjoamaan onnistumisen ja selviytymi-
sen kokemuksia. Näin yhteistoiminta voi tuottaa osallistujille iloa ja uskallusta
uusien asioiden yrittämiseen. (Manninen & Pihko 2009, 226.)

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö on toiminut vammaisten ja vajaakuntoisten
elinolosuhteiden edistäjänä vuodesta 2003 lähtien. Vammaispalvelusäätiön toi-
minnassa korostuu vammaisen henkilön oikeus yhteiskunnan täysivaltaiseen ja
arvokkaaseen jäsenyyteen, sekä omien voimavarojen hyödyntäminen ja vastuu
omasta elämästä. Vammainen henkilö haluaa elämältä samoja asioita kuin muut-
kin: läheisiä ihmissuhteita, oman identiteetin ja mielekästä tekemistä. (Keski-
Suomen vammaispalvelusäätiö 2010)

Saadessamme tietää Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön järjestämästä vuosit-
taisesta vapaa-ajan tapahtumasta, Syysriehasta, kiinnostuksemme heräsi. Syys-
riehan tavoitteena on tarjota Keski-Suomen alueen vammaisille henkilöille vaih-
telua arkeen erilaisen ja monipuolisen toiminnan avulla. Tapahtuman tarkoituk-
sena on myös tukea vammaisten henkilöiden sosiaalista vuorovaikutusta. Mo-
lemmat halusimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön, joten päätimme lähteä
mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan tapahtumaa. Meitä kiinnosti myös teh-
dä yhteistyötä sosionomikoulutuksen eri suuntautumisvaihtoehtojen välillä.
Meistä toinen on suuntautunut opinnoissaan sosiokulttuuriseen työhön ja toinen
erityiskasvatukseen ja vammaistyöhön.

Tapasimme säätiön edustajat Raija Vihervirran ja Sari Luoma-ahon ensimmäisen
kerran helmikuussa 2010. Heistä molemmista tuli opinnäytetyömme ohjaajat
työelämän puolelta.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyömme tavoitteena oli tarjota Syysriehaan osallistuville vammaisille henkilöille uusia ja erilaisia elämyksiä ja samalla tukea heidän osallisuuttaan. Tähän pyrimme toteuttamalla kaksi erilaista toimintapistettä tapahtumaan.

Tämän vuoden tapahtumassa osallisuus ja toiminnallisuus yhdessä elämysten ja kokemusten kanssa muodostivat keskeisen sisällön. Tapahtuma koostui erilaisista toimintapisteistä, joista me suunnittelimme ja toteutimme kaksi, aistirentoutus ja voimaannu valokuvasta – toimintapisteet. Aistirentoutuksessa tavoitteenamme oli luoda tila, jossa asiakkaille tarjottiin tuntoaistikokemuksia ja mahdollisuus rentoutumiseen. Voimaannu valokuvasta -toimintapisteellä pyrimme tukemaan asiakkaiden voimaantumista soveltaen voimauttavan valokuvan menetelmää ja draaman käyttöä.

Tässä opinnäytetyömme kirjallisessa raportissa lähdemme liikkeelle tapahtuman suunnittelun taustalla vaikuttaneista teorioista ja toimintamalleista. Teoriaosuuden jälkeen käymme läpi toimintapisteidemme suunnitteluprosessia ja niiden sisältöjä. Seuraavaksi pohdimme tapahtuman onnistumista ja käymme läpi saamaamme palautetta. Lopuksi pohdimme opinnäytetyön prosessia ja mietimme kehitettävää tuleville vuosille.

2 SUUNNITTELUN TAUSTALLA

Toimintapisteiden suunnitteluun ja toteutukseen vaikutti keskeisimpänä asiakkaidemme vammaisuus. Lisäksi halusimme toiminnassamme korostaa osallisuuden merkitystä ja toiminnan sosiokulttuurista ulottuvuutta. Halusimme nostaa vammaisuuden ja sosiokulttuurisuuden käsitteet näkyviin omien suuntautumisvaihtoehtojemme mukaan.

Tapahtumaan suunnittelemamme toimintapisteet muodostuivat aististimulaatiosta ja rentoutumisesta sekä voimauttavan valokuvan soveltamisesta ja draaman käytöstä. Toimintapisteitä valmistellessamme perehdyimme näihin toiminnallisiin työmenetelmiin.

2.1 Vammaisuus

Syysrieha on avoin kaikille alueen vammaisille henkilöille heidän vammastaan riippumatta. Tämän takia emme työssämme erittele vammaryhmiä. Lähes kaikki tapahtumaan osallistuneista asiakkaista olivat kehitysvammaisia, mutta joillakin saattoi lisäksi olla esimerkiksi aisti- tai liikuntavamma.

Vammaisuuden määrittelyjä ja erilaisia malleja on todella paljon. Tässä työssämme meidän ei ole tarkoituksenmukaista määritellä vammaisuutta mitään tiettyä mallia käyttäen. Tapahtumaan osallistuneista asiakkaista suurin osa on Keski-Suomen vammaispalveluiden piirissä, joten he täyttävät kehitysvammalain kriteerit.

Vuonna 1977 astui voimaan laki kehitysvammaisten erityishuollosta, jossa

erityishuollon palveluihin on oikeutettu henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. (L 23.6.1977/519.) Vammalla tarkoitetaan ”sellaista fyysistä tai psyykkistä vajavuutta, joka rajoittaa pysyvästi yksilön suorituskykyä.” (Manninen & Pihko 2009, 16.)

Vammaispalvelulain 2 § määrittelee vammaiseksi henkilön, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Pykälässä 8 c liittyen henkilökohtaiseen apuun, vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toimistaan. (L 3.4.1987/380.) Tarjoamalla vammaiselle henkilölle henkilökohtaista apua, voidaan tukea hänen osallisuuttaan yhteiskunnassa. Henkilökohtainen apu voi olla joillekin vammaisille henkilöille ainoa mahdollisuus osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja tapahtumiin.

ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) on uusi, terveyttä määrittelevä standardi, jonka WHO (World Health Organisation) hyväksyi vuonna 2001. Tämä moniulotteinen malli kuvaa vammaisuutta kuuden eri ulottuvuuden kautta. Nämä ulottuvuudet ovat 1) ruumiin tai aistien toiminnan tai rakenteen poikkeavuus, 2) niistä seuraava toiminnallinen poikkeavuus, 3) toiminnallinen haitta tai rajoite, 4) osallistumisen rajoite, 5) ympäristön esteet ja 6) ympäristön edistävät tekijät. (Haarni 2006, 11.)

Vammaisuuden sosiaalisessa mallissa Oliver (1990) ei kiellä vammaisuuden ongelmaa, vaan liittää sen suoraan yhteiskuntaan. Hänen mukaansa vammaisuus ei synny yksilön rajoitteista, vaan yhteiskunnan epäonnistumisesta tarjota tarkoituksenmukaisia palveluita ja varmistaa että vammaisten tarpeet otetaan yhteiskunnassa huomioon. Yhteiskunnan epäonnistuminen näissä asioissa saa vammaiset kokemaan itsensä syrjityksi ryhmänä.

Mikään näistä edellä mainituista malleista ei yksinään mielestämme riitä määrittämään vammaisuutta, vaan vammaisuutta tulisi aina tarkastella useista toisiinsa limittyvistä näkökulmista. Vammaisuutta ei voi pitää pelkästään yksilöllisenä toiminnan vajavuutena, eikä yhteiskunnan vajavuutena, koska yksilö on aina osa yhteiskuntaa. Priestleyn (2003, 17) kehittämässä mallissa tarkasteltavia näkökulmia ovat keho (body), identiteetti (identity), kulttuuri (culture) ja yhteiskunnalliset rakenteet (structure). Tästä mallista käy mielestämme hyvin ilmi vammaisuuden moniulottuvuus.

2.2 Osallisuus

Suomessa vammaispolitiikka perustuu yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja positiiviseen erityiskohteluun. Vammaisten henkilöiden osallisuus toteutuu kun heihin suhtaudutaan positiivisesti, heidän erityistarpeisiin kiinnitetään huomiota ja mahdolliset, toimintaa rajoittavat, esteet voidaan ennakoita, tunnistaa ja poistaa. (Vammaispalvelut 2010) Osallisuuden edistäminen vaikutti merkittävästi myös meidän toimintapisteisiimme syysriehassa.

Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa (2010, 17) korostetaan, että kaikilla ihmisillä tulee olla itsemääräämisoikeus sekä mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä. Ihmisten tulee voida osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan sekä toimia yhteisönsä jäseninä. Tässä ohjelmassa onkin listattu 122 konkreettista keinoa vammaisten henkilöiden osallisuuden lisäämiseksi. Osallisuus tarkoittaa henkilön mahdollisuuksia vaikuttaa elämäntilanteeseensa. Kehitysvammaisen henkilön elämässä erityisen tärkeää on saada osallistua arjen toimintoihin. (Mäki 2006, 3.)

Osallisuus vahvistaa myös itsetuntoa silloin, kun henkilö saa kokemuksen siitä, että kykenee vaikuttamaan omaan elämäänsä ja voi olla aktiivinen omissa asioissaan. Yksityisyyden ja yksilöllisyyden huomioon ottaminen on myös tärkeää jokapäiväisessä elämässä. (Manninen & Pihko 2009, 205.)

Henkilön pitäisi voida olla oman elämänsä subjekti, eikä objekti. Jokaisella meistä on oikeus tulla kuulluksi ja kohdelluksi yhteiskunnan tasavertaisena jäsenenä. Niin myös vammaisella henkilöllä tulisi olla oikeus päätöksentekoon omassa elämässään. Palveluita ja niiden sisältöjä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon vammaisten henkilöiden yksilölliset toiveet. Esimerkiksi vapaa-ajan toimintaa ja tapahtumia järjestettäessä tulisi kysyä mitä vammaisen henkilö itse haluaisi tehdä.

Asiakkaat saivat osallistua tapahtuman suunnitteluun esittämällä toiveita ja ehdotuksia toimintapisteille. Pyrimme ottamaan toiveet huomioon siinä määrin kuin se oli mahdollista. Arja Korisevaa emme saaneet paikalle, mutta muun muassa eläimiä, karkkia ja ”jotain pehmeää” tapahtumasta löytyi.

Tapahtumassa osallisuutta ja valinnan vapautta tuettiin sillä, että tapahtuma koostui erilaisista toimintapisteistä. Toimintapisteitä oli paljon ja erilaisia, joten asiakkaat saivat itse valita, millä pisteillä haluavat käydä. Toimintapisteet olivat luonteeltaan pääosin toiminnallisia, joten asiakkaan oma aktiivisuus korostui.

2.3 Voimaantuminen ja voimauttava valokuva

Voimaantuminen merkitsee ihmisestä itsestään lähtöisin olevan sisäisen voimaantumisen kasvamista (Savolainen 2008). Tunne voimaantumisesta syntyy ihmisen oman kokemuksen kautta, kun hän oivaltaa ja ymmärtää jonkin asian, ja kun hän toimii, saa onnistumisen kokemuksia ja kokee olevansa hyväksytty. (Kettunen 2002, 274.)

Kettusen (2002, 275) mukaan Siitonen (1999) määrittelee voimaantumisen olevan henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, ja siitä syystä voimaa ei voi antaa toiselle. Voimaantuminen ei ole kuitenkaan pysyvä tila, mutta sitä voidaan tukea esimerkiksi rohkaisemalla osallistumaan toimintaan.

Voimauttava valokuva on Miina Savolaisen kehittämä empowerment-käsitteen sisältöihin perustuva sosiaalipedagoginen menetelmä. Voimauttava valokuva ei ole valokuvaterapiaa, vaikka sitä voidaanakin käyttää myös terapiakontekstissa. Voimauttava valokuva menetelmässä vuorovaikutuksen ja omakuvaprosessin lisäksi käytetään hyväksi myös elämäntarinallista albumikuvamateriaalia sekä arkielämän ajankohtaisten aiheiden tavoitteellista valokuvaamista. (Savolainen 2008.)

Voimauttavan valokuvan menetelmä oli toimintapisteemme taustalla, mutta tietäessämme tapahtumaan tulevan paljon osallistujia täytyi meidän soveltaa menetelmää tapahtumaan sopivaksi. Halusimme suoda asiakkaille mahdollisuuden pukeutua hetkeksi joksikin muuksi ja mahdollisesti sitä kautta kokea voimautumisen tunteita. Nämä mahdolliset voiman tunteet halusimme ikuistaa valokuvin ja antaa asiakkaille muiston sekä tapahtumasta että heidän omista mahdollisuuksistaan.

Savolaisen mukaan, valokuvaamisen arkikäytäntöön liittyy ajatus: se, mikä on kuvattu, on muistamisen arvoista (=arvokasta). Käänteisesti taas koetaan, että ne asiat ja ihmiset, joita ei juurikaan kuvata, eivät ole niin tärkeitä. (Savolainen 2010). Toimintapisteellämme halusimme asiakkaiden kokevan olevansa tärkeitä ja arvokkaita. Mahdollisuus tulla kuvatuksi asiakkaan itsensä määrittelemässä roolissa oli monille ainutlaatuinen tilaisuus.

2.4 Draama

Erilaiset luovat toiminnat tarjoavat yksilölle keinon itsensä ilmaisemiseen. Luovan toiminnan avulla voi esimerkiksi purkaa tunteita kohteeseen, joka ei vahingoitu. Oman persoonallisuuden löytäminen, keskittyminen, tunteiden kokeminen ja tunnistaminen ja niiden kautta itsensä ymmärtäminen mahdollistuu luovan

toiminnan avulla. Yksi luovan toiminnan keinoista on draama. (Manninen & Pihko 2009, 219.)

Draaman päätavoitteisiin kuuluu se, että oppiminen, kasvaminen ja ymmärtäminen lisääntyvät yksilö- ja ryhmätasolla. Leikki sekä tekemisen ja onnistumisen iloa kuuluvat myös draamaan. (Kettunen 2002, 278.) Draaman avulla voi turvallisesti kokeilla erilaisia rooleja ja kokea iloa vuorovaikutuksesta. Kuvitteelliseen rooliin astuminen on erityisen tärkeää niille, joita vammaisuus rajoittaa. (Manninen & Pihko 2009, 220.)

Pullin (2010) mukaan draamallinen elämys syntyy vastaanottamisen, luottamuksen ja heittäytymisen kautta. Kun ihminen on vastaanottavainen, luottamus draamaa kohtaan syntyy, ja sitä kautta hän uskaltaa heittäytyä draaman pyörteisiin. Draamassa täytyy uskaltaa luopua vanhoista kaavoista liioitellen ja antaa itsensä uskoa toiseen todellisuuteen.

Väitöskirjassaan Pulli (2010, 46) esittelee muun muassa McClintockin (1984) kuvaamia työmenetelmiä, joita käytetään yhä draamatyöskentelyssä kehitysvammaisten henkilöiden kanssa. Edelleen draaman avulla voidaan harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, aistimuksia ja keskittymistä. Draaman avulla voi esimerkiksi opetella asiointia, totutella voimakkaisiin ärsykkeisiin, kehittää suuntien havaitsemista ja äänen voimakkuuden erottamista.

Draaman käytössä vammaisten henkilöiden kanssa ohjaaja on suuressa roolissa. Ohjaajan tulee innostaa ja rohkaista asiakkaita osallistumaan heidän omien voimavarojensa mukaan. Draaman ohjaaminen vaatii opettajuutta, joka mahdollistaa heittäytymisen myös osaksi ryhmää, yhdeksi taiteilijoista (Heikkinen 2005, 175).

2.5 Aistit ja rentoutuminen

Aistit välittävät aivoille tietoa ihmisen ulkoisesta ja sisäisestä ympäristöstä. Aistimus on ihmisen biologisen järjestelmän tuottama tapahtumaketju, joka siirtyy sähköisinä hermoimpulsseina aistinelimestä tuntoratoja pitkin aivokuorelle. Aivokuorella aistimus tunnistetaan ja sitä verrataan aikaisempiin aistimuksiin. Samanaikaisesti aistimusta verrataan myös muiden aistien tuottamaan tietoon. Aistimuksen merkitys arvioidaan ja se tallentuu muistiin. Tämän prosessin tuloksena syntyy aistihavainto. (Soinila 2007.)

Tapahtumaan suunnittelemassamme toimintapisteessä keskityttiin lähinnä tuntoaistiin. Tuntoaisti sijaitsee pääosin ihossa, se on ihmisen aistijärjestelmistä laajin ja se vaikuttaa voimakkaasti sekä fyysiseen että psyykkiseen toimintaan. Tuntoaistin avulla ihminen saa tietoa kehostaan sekä esineistä ja niiden ominaisuuksista. Tuntoaistin kautta saadut aistihavainnot auttavat ihmistä hahmottamaan ympäristöään. (Tuntoaisti 2007; Ayres 2008, 77.)

Kosketuksella, ja sen intensiteetillä, on suuri merkitys vuorovaikutuksessa ihmisten välillä. Kovakourainen kosketus voi tuntua pahalta ja hellä silytys hyvältä. Myös vammaiset henkilöt kaipaavat kosketusta ja läheisyyttä siinä missä muutkin. Läheisyyden kokemuksia voidaan tarjota esimerkiksi ottamalla toinen kainaloon ja silittämällä. (Tuntoaisti 2007.)

Aistirentoutuksessa sovelsimme snoezelen-menetelmää. Termi snoezelen muodostuu kahdesta hollanninkielisestä sanasta: ”nuuhkiminen” ja ”torkkuminen”. Torkkumisella viitataan levolliseen havainnointiin, nuuhkiminen tuo esiin toiminnallisen puolen. Termi kuvaa kokemusta, jolla pyritään toiminnan ja rentoutumisen tasapainoon. Tämän kokemuksen lisäksi snoezelen tarkoittaa myös menetelmää, jossa järjestettyjä aistiärsykeitä tarjotaan valikoiden monipuolisesti

stimuloivassa ympäristössä. Snoezelenissa tärkeää on kokonaisvaltainen tunnelma, elämyksellisyys ja elämän rikastuminen. (Lehtinen, Haapala & Dahlström 1993, 122.)

Rentoutumisella tarkoitetaan tietynlaista aivojen vireystilaa, jossa aivojen toiminta lähenee nukahtamistilaa. Rentoutuessa alitajunta, joka pitää sisällään henkilön voimavaroja, viisautta ja muistoja, aktivoituu. Rentoutumisen avulla ihmisen on mahdollista ottaa nämä alitajuiset voimavarat käyttöön. (Leppänen, Aho, Harju & Gockel 2000, 6.)

Rentoutumista pidetään kokonaisvaltaisena tapahtumana ja kokemuksena. Rentoutumisen vaikutukset ulottuvat sekä fyysiselle että psyykkiselle tasolle. Fyysisiä reaktioita ovat muun muassa lihasjännityksen katoaminen, stressihormonien väheneminen ja niiden korvautuminen mielihyvää tuottavilla hormoneilla. Psyykkisiä vaikutuksia ovat muun muassa lisääntynyt keskittymisen tila ja uusien mielikuvien syntyminen. (Kataja 2003, 35-37.)

Halusimme luoda ympäristön, johon olisi helppo ja miellyttävä tulla ja missä yhdistyisi aistikokemukset ja rentoutuminen. Sovelsimme snoezelen-menetelmää niin, että asiakkaat saivat keskittyä levolliseen havainnointiin ja rentoutumiseen muiden toimiessa. Pyrimme tarjoamaan miellyttäviä aistikokemuksia toisen ihmisen kosketuksen kautta.

2.6 Sosiokulttuurisuus

Edellä mainitut käsitteet ja toiminnalliset menetelmät voidaan liittää myös sosiokulttuuriseen näkökulmaan, joka liittyy vahvasti vuorovaikutuksellisuuteen ja voimavaralähtöisyyteen. Nämä asiat ovat olleet keskeisiä vaikuttajia työmme

taustalla. Toimintaa, johon liittyy vuorovaikutuksellisuus, osallisuus ja yksilön voimavarojen hyödyntäminen, voidaan kutsua sosiokulttuuriseksi toiminnaksi.

Kirjallisuutta sosiokulttuurisuudesta löytyy eniten ikääntyviin liittyen, mutta sosiokulttuurista näkemystä voidaan hyvin soveltaa kaikilla asiakastyön aloilla. Koskisen (2004, 37) mukaan sosiokulttuurinen käsitys näkee vanhuuden mahdollisuutena ja sen avulla voidaan nostaa esille yksilön vahvuuksia ja voimavaroja. Tätä näkemystä voidaan hyvin soveltaa myös vammaistyöhön, koska kaikilla yksilöillä on käytössään omat elämän mukanaan tuomat vahvuutensa ja voimavaransa.

Sosiokulttuurisuuden voi myös ymmärtää sosiaalisena kehyksenä, joka liittyy yhteen ihmisen elämänkulun, elämänhistorian ja yhteiskunnan (Hakonen 2008, 33). Ala-Oppaan ja Sirkkolan toimittamassa teoksessa Sosiokulttuurinen multisensorinen työ – kokemuksia vammaistyöstä (2006, 5) Hämäläinen (1998) kertoo sosiokulttuurisen toiminnan perustuvan ajatukseen, että ihminen on luova, aktiivinen, ympäristöönsä vaikuttava ja elämyksiä tarvitseva. Ihminen myös elää suhteessa luontoon, toisiin ihmisiin ja kulttuuriin. Elämyksellisyys ja toiminnallisuus ovat keskeisiä tekijöitä ihmisen olemassaoloa määritettäessä.

Sosiokulttuurisella innostamisella tarkoitetaan prosessia, jonka tavoitteena on saada aikaan osallistumisen myötä sosiaalista muutosta yksilön elämään. Innostamisessa on aina läsnä ilmaisun herkkyys, spontaanisuus, vapaus ja itse toteutus. Sosiokulttuurisella innostamisella pyritään antamaan ihmiselle mahdollisuus itsensä löytämiseen ja kokonaisvaltaiseen osallistumiseen ryhmänsä ja yhteisönsä toimintaan. (Mts. 12.)

Tämän vuoden Syysriehassa yhdistyi osallisuus ja toiminnallisuus sekä elämykset. Näitä kaikkia aiheita yhdistäen tuotimme Keski-Suomen alueen vammaisille henkilöille sosiokulttuurista toimintaa erilaisia toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen. Omilla toimintapisteillämme korostuivat spontaanisuus, vapaus ja itse

toteutus ja sosiokulttuurisen innostamisen kautta pyrimme mahdollistamaan vammaisten henkilöiden kokonaisvaltaisen osallistumisen.

3 TAPAHTUMAN SUUNNITTELU

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön järjestämän tapahtuman, Syysriehan, suunnittelu alkoi jo vuoden 2009 loppupuolella. Me tulimme suunnitteluun mukaan helmikuussa 2010. Aluksi saimme kuulla edellisten vuosien vastaavista tapahtumista ja asiakkaiden toiveita tulevalle tapahtumalle. Aikaisempina vuosina tapahtuma on järjestetty Eloriehan nimellä ja se on pidetty aina samassa paikassa entisen Suojarinteen kuntayhtymän alueella Suolahdessa. Vuodesta 2009 alkaen tapahtuma on muuttunut kiertäväksi, eli se pidetään joka vuosi eri paikassa Keski-Suomen alueella.

3.1 Tavoite ja taustat

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö on perustettu vuonna 2003 ja sen toiminnan päätavoitteena on edistää vammaisten ja vajaakuntoisten elinolosuhteita yhteiskunnan tasavertaisina jäseninä ja kehittää palvelujärjestelmiä vastaamaan heidän tarpeitaan. (Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö 2010) Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö järjestää myös joka syksy suuren tapahtuman koko Keski-Suomen alueen vammaisille henkilöille. Säätiön järjestämänä Syysrieha toteutui toisen kerran. Tapahtuman järjestämisessä on mukana aina kyseisen tapahtumapaikan, tänä vuonna Jämsän, alueen eri toimijoita.

Jämsän kaupungin liikuntatoimi järjestää vuosittain erityisliikkujien kesä- ja talvipäivän. Nämä tapahtumat on suunnattu erityisryhmille, kuten vammaisille, pitkäaikaissairaille ja iäkkäille. (Jämsän kaupunki 2009.) Tapahtumapaikkana on

usein ollut Himos. Ajallisesti kesäpäivä ja syysrieha olisivat olleet niin lähellä toisiaan, että ne päätettiin yhdistää.

Syysriehan tavoitteena on tarjota Keski-Suomen vammaisille henkilöille erilaista ja monipuolista toimintaa ja samalla tukea osallistujien sosiaalista vuorovaikutusta. Tapahtuma pyritään järjestämään joka vuosi hieman erityyliseksi ja erilaisella teemalla. Tänä vuonna alkuperäisenä teemana oli ”Mitä kaikkea voisi harastaa?”. Tältä pohjalta lähdimme suunnittelemaan mahdollisia toimintapisteitä.

Jo ensimmäisessä yhteisessä palaverissa säätiön edustajien kanssa saimme idean valokuvauksen hyödyntämisestä. Säätiön edustajat innostuivat ideasta ja niinpä aloimme kehitellä toimintapistettä. Toisen toimintapisteenme idea syntyi asiakkaiden toiveiden pohjalta, kun edellisen vuoden tapahtumaan osallistuneilta kysyttiin toiveita tulevaan tapahtumaan, löytyi pyyntö ”jostain pehmeästä”.

3.2 Kohderyhmä ja yhteistyötahot

Tapahtuman kohderyhmään kuuluvat kaikki Keski-Suomen alueen vammaiset henkilöt ikään tai toimintakykyyn katsomatta. Vuosittain vaihtuvan tapahtumapaikan ansiosta tapahtuma tavoittaa osallistujia alueellisesti vaihdellen. Odotimme tapahtumaan 500–600 osallistujaa. Tänä vuonna tapahtuman ollessa Himoksella, saimme osallistujia enimmäkseen Jyväskylästä ja sen eteläpuolelta.

Kutsuja lähetettiin kehitysvammapalveluiden asumisyksiköihin, työ- ja päivätoimintoihin ja kouluihin. Tapahtumaa järjestettäessä pyrittiin ottamaan huomioon erilaisia apuvälineitä liikkueensa tarvitsevat osallistujat. Tiesimme tapahtumaan tulevan kehitys-, liikunta-, näkö- ja kuulovammaisia, joten heidän erityistarpeisiin pyrittiin suunnitteluvaiheessa kiinnittämään huomiota.

Syysriehan pääjärjestäjänä toimi Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö. Tapah-
tuman sijainnin vuoksi yhteistyötä tehtiin tiiviisti HimosLomien, Jämsän ammat-
tiopiston ja Jämsän kaupungin kanssa. Lisäksi mukana oli Työvalmennussäätiö
Avitus. Lisäksi mukana tapahtumaa järjestämässä olimme me, ja Jyväskylän Am-
mattikorkeakoulun opiskelijoita oli toimintapisteillämme avustajina lähes kol-
mekymmentä.

3.3 Suunnittelun vaiheet

Ensimmäinen palaveri opinnäytetyöhömmen liittyen pidettiin koululla helmikuus-
sa 2010. Tässä palaverissa meidän lisäksi mukana ohjaava opettajamme
Helena Koskimies ja säätiön edustaja Raija Vihervirta. Tässä palaverissa sovimme
yhteistyöstä ja saimme kuulla aikaisempien vuosien syysriehoista. Tapaamisessa
sovittiin myös Raija Vihervirran ja Sari Luoma-ahon toimivan opinnäytetyömme
ohjaajina säätiön puolelta.

Tämän palaverin jälkeen meillä oli aikaa ideoida ja suunnitella omaa rooliamme
tapahtuman järjestämisessä. Mietimme kuinka suuri meidän panoksemme koko
tapahtumaan voisi olla ja keiden kanssa voisimme toimia yhteistyössä. Alun pe-
rin ajatuksena oli, että me keräisimme palautteen tapahtumaan osallistuvilta asi-
akkailta. Saimme kuitenkin kuulla, että vammaispalvelusäätiöllä on omat kaa-
vakkeet joiden avulla he keräävät palautteen sähköisesti tapahtuman jälkeen.
Tehtävänämmen oli myös miettiä kaikille tapahtumaan osallistuville jaettavaa
muistoa tapahtumasta. Työvalmennussäätiö Avituksen tullessa mukaan heillä oli
kuitenkin mielessä jo tarkoitukseen sopiva huopainen muisto, jota jaettaisiin
osallistujille. Toisin sanoen meidän työnkuvamme tapahtumaa suunnitellessa
muuttui matkan varrella useampaan otteeseen.

Tapasimme vammaispalvelusäätiön edustajien Raija Vihervirran ja Sari Luoma-
ahon kanssa seuraavan kerran maaliskuussa 2010. Palaverissa ideoimme Syys-
riehaan liittyviä asioita ja teimme alustavia suunnitelmia työnjakoon liittyen. Eh-

dotimme ideaa valokuvauspisteestä, koska olimme kiinnostuneita voimaannuttavan valokuvan soveltamisesta ja halusimme tarjota asiakkaille mahdollisuuden kokeilla jotain uutta ja erilaista. Ideamme sai heti kannatusta. Tässä palaverissa nousi esiin myös asiakkaiden toive ”jotain pehmeää”. Tästä saimme ajatuksen aistirentoutuksen järjestämiseen. Meidän vastuullemme tuli siis nämä kaksi toimintapistettä. Työnkuvamme selkiytyi ja näillä eväillä oli helppo jatkaa suunnitteluprosessia.

Voimaannu valokuvasta -toimintapisteen ideana oli, että asiakkaat saisivat pukeutua haluamiinsa roolivaatteisiin jonka jälkeen heistä otettaisiin valokuva. He saisivat valokuvan heti pisteeltä mukaan, joten alun perin ajattelimme käyttää toimintapisteellä polaroid-kameroita. Eräs kaverimme harrastaa valokuvausta ja on opiskellutkin sitä aiemmin, joten olimme häneen yhteydessä hyvin aikaisessa vaiheessa.

Aistirentoutuksessa päätimme heti alkuun, että keskittyisimme tuntoaistiin. Tuntoaistikokemusten tarjoaminen sopii kaikille, myös eritavoin vammaisille henkilöille. Tiesimme tapahtumaan tulevan paljon asiakkaita, joten halusimme järjestää toimintapisteen, joka ei olisi kestoaltaan kovin pitkä ja jonka järjestäminen olisi käytännössä toteutettavissa mahdollisimman pienin muutostöin. Ajatuksena oli siis luoda pehmeä tila, jossa asiakkaat saisivat kokea erilaisia tuntoaistielämyksiä.

Ensimmäinen laajempi palaveri kaikkien yhteistyötahojen edustajien kanssa järjestettiin Himoksella huhtikuussa 2010. Paikalla oli meidän lisäksi edustajia Jämsän ammattiopistolta, Jämsän kaupungilta, Työvalmennussäätiö Avitukselta sekä tietysti Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön edustajat.

Palaverissa kävimme läpi eri tahojen ideoita Syysriehaan liittyen ja jaoimme vastualueita. Voimaannu valokuvasta -toimintapisteeseen liittyen saimme ehdotuksen pyytää mukaan erikoispuheterapeutti Tuula Pullia, joka on soveltanut paljon draaman käyttöä juuri erityisryhmien kanssa.

Tämän palaverin aikana sovittiin, että Jämsän ammattiopistolta tulee mukaan huomattava määrä avustajia, jotka ovat mukana järjestämässä toimintapisteitä muun muassa kauneushoitoon, hierontaan ja jalkahoitoon liittyen. Työvalmennussäätiö Avitus organisoii osallistujille jaettavaan muistoon liittyvän pisteen. Jämsän kaupungin liikuntatoimi järjestää omat erityisliikuntapisteensä Hioksen ulkokentille.

Palaverin jälkeen meidän oli helppo jatkaa omien toimintapisteidemme suunnittelua. Olimme yhteydessä Tuula Pulliin ja kerroimme hänelle tulevasta syysriehasta ja siellä järjestettävästä voimaannu valokuvasta -toimintapisteestä. Kysyimme hänen halukkuuttaan osallistua tapahtumaan. Tuula Pulli oli kiinnostunut osallistumaan, joten sovimme tapaavamme hänet myöhemmin kesällä, jotta voisimme kertoa tapahtumasta enemmän ja ideoida hänen osuuttaan voimaannu valokuvasta -toimintapisteellämme. Olimme kesän aikana yhteydessä myös sähköpostitse.

Huhtikuun lopulla saimme tiedon, että meidän tulee lisäksi suunnitella ja toteuttaa tapahtumaan opastekyltit. Kylteissä tulee olla symbolikuva, mitä pisteellä tehdään sekä pisteen nimi.

Toukokuun alussa tapasimme vielä Raija Vihervirran ja Sari Luoma-ahon. Keskustelimme siitä, missä vaiheessa meidän toimintapisteemme ovat ja miten voimme toteuttaa opastekyltit tapahtumaan. Sovimme myös, että kesän aikana olemme pitkälti yhteydessä vain sähköpostitse ja että tapaamme seuraavan kerran elokuun puolen välin tienoilla.

Kesän aikana mietimme aistirentoutukseen tarvittavia materiaaleja, jotka saimmekin helposti koululta lainaan. Olimme yhteydessä valokuvaaja Ville Mattilaan, joka otti tehtäväkseen organisoida itse valokuvausta ja hankkia voimaannu valokuvasta -toimintapisteelle tarvittavat valokuvaajat, välineet ja materiaalit.

Elokuussa 2010 oli seuraava yhteinen palaveri Jämsän ammattiopistolla. Palaverissa kävimme läpi eri toimintapisteet ja saimme kuulla, että meidän tulee tehdä tapahtumaan vielä käsiohjelmat ja kartat. Tässä palaverissa kehitettiin vielä muutama uusi toimintapiste, kun Jämsän ammattiopiston puolelta ehdotettiin ”luontomaan” järjestämistä tapahtumaan. Kävimme myös läpi tapahtuman käytännön järjestelyitä, kuten ruokailua ja ensiapupisteen järjestämistä.

Siispä kolme viikkoa ennen Syysriehaa meillä oli tiedossa kaikki tapahtuman toimintapisteet. Näin pystyimme aloittamaan opastekylttien suunnittelun ja toteutuksen. Seuraavat kolme viikkoa kuluivat kylttejä tehdessä, materiaaleja hankkiessa ja muita juoksevia asioita hoitaessa.

3.4 Toimintapisteet ja opastekyltit

Ennen tapahtumaa kävimme koululla perehdyttämässä erityiskasvatukseen ja vammaistyöhön suuntautuneet opiskelijaryhmät, jotka tulisivat toimimaan avustajina toimintapisteillämme. Saimme avustajia yhteensä 28. Opiskelijoista noin puolet avusti aistihuoneessa ja puolet valokuvauspisteellä.

3.4.1 Aistirentoutus

Aistirentoutus toteutettiin Himoshotellin alakerrassa sijaitsevassa Salamanterikokoustilassa. Toimintapisteelle kuljettiin hotellin aulasta joko portaita pitkin tai hissillä. Aulassa oli avustaja ohjaamassa asiakkaita toimintapisteelle. Järjestimme alakertaan pienen odotustilan, johon asiakkaat saattoivat istua odottamaan vuoroaan.

Aistirentoutuksen tavoitteena oli tarjota asiakkaille aistielämyksiä, erityisesti tuntoaistiin liittyen. Toimintapisteemme ei ollut aistihuone sanan varsinaisessa

merkityksessä, vaan halusimme yhdistää aistielämyksiä rentoutukseen. Ideana oli luoda toimintapiste, johon saattoi tulla hetkeksi hengähtämään riehakkaan päivän hulinasta.

Erivärisiä ja -tuntoisia kankaita apuna käyttäen rajasimme kokoushuoneesta tilan aistirentoutukselle. Kankaiden avulla saimme luotua elävän ja pehmeän pinnan, joka tarjosi myös visuaalisia elämyksiä. Lattialle laitoimme jumppapatjoja ja säkkituoleja, joissa asiakkaiden oli rento ja mukava istua. Säkkituolit ovat myös siitä hyviä, että kehon lämpö ei karkaa niistä pois. Lisäksi toimme tilaan huopia, joilla voitiin tarvittaessa lisätä lämmön tunnetta. (Kataja 2003, 34.) Säkkituoleja oli seitsemän, eli pystyimme ottamaan huoneeseen kerralla seitsemän asiakasta. Säkkituolit ovat helposti liikuteltavia, joten tarvittaessa niitä saattoi siirtää esimerkiksi pyörätuolin tieltä.

Valitsimme aistirentoutuksen välineiksi huivit, nystyräpallo ja maalisudit. Asensimme aistirentoutustilan sisäänkäynnille matonkuteista valmistetun kuivasuihkun, jonka tarkoituksena oli aktivoida asiakkaan tunto- ja näköaistia. (kuulonhuoltoliitto ry 2000, 65.) Tilassa oli valmiina äänentoistovälineet, joilla soitimme rentoutusmusiikkia.

Tilaan otettiin kerralla seitsemän asiakasta ja he asettuivat säkkituoleille mieleisensä asentoon. Jokaista asiakasta kohti oli yksi avustaja. Rentoutus kesti noin kymmenen minuuttia, jonka ajaksi kokoushuoneen ovi suljettiin tilan rauhoittamiseksi. Avustajat stimuloivat asiakkaansa tuntoaistia edellä mainittuja välineitä käyttäen. Kun rentoutus oli ohi, musiikki hiljennettiin ja avustajat alkoivat herätellä asiakkaita ja ohjata heitä pois tilasta. Uusi ryhmä otettiin tilaan kun edellinen oli poistunut.

3.4.2 Voimaannu valokuvasta

Voimaannu valokuvasta -toimintapiste järjestettiin Himoshotellin alakerrassa olevassa Liiteri-nimisessä ravintolassa. Lisäksi käytössämme oli ravintolan vieressä oleva kokoustila Edvart. Toimintapisteelle kuljettiin ulkokautta ravintolan sisäänkäynnistä. Ulkona oli avustajia ohjaamassa asiakkaita pisteelle ja porrastamassa heidän sisääntuloa. Piste koostui periaatteessa kolmesta eri toiminnosta, joissa kaikissa oli avustajia.

Tämän toimintapisteen ideana oli suoda asiakkaille mahdollisuus pukeutua haluamiinsa roolivaatteisiin. Pukeuduttuaan he saivat toimintapisteen draamaohjaajana toimineen erikoispuheterapeutti Tuula Pullin innoittamana eläytyä rooliinsa varjoteatterin avulla. Lopuksi asiakkaat siirtyivät kokoustilaan, jossa ammattivalokuvaajat ottivat heistä valokuvan, jonka asiakkaat saivat mukaansa. Tavoitteenamme oli saada asiakkaat huomaamaan oma monipuolisuutensa ja omat voimavaransa.

Asiakkaiden tullessa toimintapisteelle heidät ohjattiin roolivaatteiden luokse. Olimme asettelleet vaatteet suurelle pöydälle ja sen ympärille. Asiakkaat saivat tutustua kaikkiin roolivaatteisiin ja rekvisiittaan, ja sen jälkeen valita itselleen mieluisimman asun. Vaatteiden valinnassa ja pukemisessa oli avustajia, joiden tehtävänä oli myös innostaa ja rohkaista asiakasta roolin sisäistämiseen. Roolivaatteita saimme lainaan J+J-teatterilta Jämsänkoskelta ja Tuula Pullin varastoista. Olimme miettineet asukokonaisuuksia jo valmiiksi ja järjestelleet asut teemoittain. Valmiita asukokonaisuuksia oli yhteensä 25 helpottamassa roolin valintaa. Mahdollisuuksia löytyi avaruusoliosta prinsessaan ja poliisista rokkitähteen, sekä kaikkea siltä väliltä. Asuja sai kuitenkin myös vapaasti yhdistellä tai käyttää vain osaa asukokonaisuudesta.

Pukeutumisen jälkeen asiakkaat siirtyivät avustajien johdattamana varjoteatteriin. Valkoisen lakanan ja työmaavalon avulla saatiin luotua puitteet teatterielämyksille. Asiakkaat saivat mennä lakanan taakse esittämään teatteria, mutta halutessaan varjoteatteriin saattoi osallistua myös katsomon puolelta. Varjoteatteriin kuului myös musiikkia, jonka avustaja valitsi asiakkaan rooliin sopivaksi.

Varjoteatterin jälkeen asiakkaat siirtyivät kokoushuone Edvartiin, johon olimme järjestäneet kaksi kuvauspistettä. Kuvaajia oli yhteensä kolme, Ville Mattila, Panu Kivi ja Esa Ylijääskö, ja he toivat mukanaan tarvitsemansa välineistön. Kuvaajista kaksi otti valokuvia ja kolmas työskenteli tietokoneella kuvia tulostaen. Pyysimme asiakailta kirjallisen luvan (LIITE 1) valokuvien käyttöön sekä opinnäytetyössämme, että valokuvaajien portfolioissa. Asiakkaat saivat oman kuvansa pisteeltä mukaan, jonka jälkeen he siirtyivät riisumaan roolivaatteensa

3.4.3 Opastekyltit

Tehtävänäimme oli suunnitella ja toteuttaa tapahtumaan opastekyltit, kartat ja käsiohjelmat. Opastekyltit tulivat jokaiselle toimintapisteelle ja lisäksi niitä oli myös alueella ohjaamassa ihmisiä toimintapisteille. Alueella oli myös kaksi isoa karttaa, joihin oli merkitty alueen rakennukset ja ulkokentät. Tapahtumaan tuleville ohjaajille jaettiin käsiohjelma, jossa oli alueen kartta, toimintapisteet, ruokailuajat ja muuta infoa.

Opastekyltit valmistimme Boardmaker-ohjelmalla, jota saimme käyttää koululla. Kylteissä käytimme PCS-kuvia, joita jouduimme muokkaamaan tarkoitukseen sopiviksi. Kyltissä näkyi myös pisteen nimi. Lisäksi teimme opasteet wc-tiloille, ruokailuun ja ensiapupisteelle. Valmiit opasteet olivat A4- ja A5-kokoisia ja lopuksi laminoimme ne.

Kartan valmistimme Paint-ohjelmalla, käyttäen apuna Himoksen alueen suunnituskarttaa. Tarkoituksenamme oli valmistaa mahdollisimman selkeä ja helppoluukuinen kartta, joten karsimme siitä kaiken turhan. Kartassa näkyi Himosareena, hotelli, Mökön koulu, ensiapupiste, pizzeria ja ulkokentät. Valmistimme myös karttaan kiinnitettäviä PCS-kuvia, joilla merkitsimme wc:t, vesipisteet ja ruokailun.

Käsiohjelmassa oli kartta, toimintapisteet ja niiden sijainti sekä muuta tärkeää tietoa tapahtumaan liittyen. Käsiohjelmassa kerrottiin muun muassa alueella

olevista eläimistä, alueen ensiavusta ja ruokailuajat. Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö tulosti käsiohjelmat ja jakoi niitä riehaan tuleville.

4 TOIMINNAN ARVIOINTI JA PALAUTE

Opinnäytetyömme päätavoitteena oli olla mukana tuottamassa Keski-Suomen alueen vammaisille henkilöille mukava päivä mielekkään tekemisen ja yhdessäolon merkeissä. Tällainen tapahtuma tuo vaihtelua vammaisten henkilöiden arkeen ja tarjoaa mahdollisuuden tavata muita uudessa ympäristössä. Koska tapahtuma oli suunnattu vammaisille henkilöille ja toimintapisteet suunniteltu heille soveltuviksi, tuki tapahtuma asiakkaiden osallisuutta. Tapahtumaan tullessaan asiakkaat saattoivat itse valita mihin toimintaan haluavat osallistua ja suunnitella päivänsä omien mielenkiinnon kohteidensa mukaan. Päivän aikana Himoksella Syysriehassa oli noin 800 osallistujaa. Tämän vuoden Syysrieha oli Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön järjestämistä tapahtumista osallistujamäärältään suurin.

Omilla toimintapisteillämme halusimme antaa vammaisille henkilöille mahdollisuuden kokeilla jotain uutta ja erilaista toimintaa, mutta samalla toteuttaa heidän toiveita tapahtumaan liittyen. Tapahtumassa voimaannu valokuvasta - toimintapiste tarjosi uusia kokemuksia ja aistirentoutus toivottua pehmeyttä.

Aistirentoutukseen varattu tila oli alun perin kolkko kokoustila, jossa tarkoitukseen sopivaa oli ainoastaan äänentoistolaitteet ja himmennettävä valaistus. Mielestämme aistirentoutuksessa onnistuimme kuitenkin luomaan tilasta mukavan ja lämpimän, joka soveltui hyvin tarkoitukseen. Saimme tilan rauhoitettua hyvin rentoutuksen ajaksi koska se sijaitti erillisessä huoneessa. Himmeän valon, rauhallisen musiikin, pehmeiden materiaalien ja tuntoaistielämysten avulla asiakkaiden huomasi todella rentoutuvan toimintapisteellä.

Toimintapisteellä tuli jonkin verran epäselvyyttä siitä tulevatko ohjaajat mukaan rentoutukseen. Meidän ajatuksenamme oli, että rentoutukseen menisivät vain

vammaiset henkilöt, koska toimintapisteelle oli varattu useita avustajia. Jotkin ohjaajista katsoivat kuitenkin tarpeelliseksi mennä asiakkaansa mukaan, mikä saattoi aiheuttaa ahtautta tilaan. Jonkin verran saimme myös palautetta ohjaajilta, että aistirentoutuksen toiminta oli tuttua eivätkä he siksi halunneet asiakkaidensa osallistuvan. Onneksi näille asiakkaille oli tarjolla myös paljon muita toimintapisteitä.

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö keräsi sähköisesti palautetta tapahtumaan osallistuneilta. Palautteet julkaistiin Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön verkkosivuilla. Aistirentoutus sai muun muassa seuraavanlaista palautetta:

”Aistirentoutus oli mahtavaa.”

”Riehan toimipisteet olivat ihania, erityisesti aistirentoutus..”.

Tapahtumassa olleelta opettajalta, Mari Niinivirralla, saimme palautetta, jossa hän sanoo luotujen puitteiden olevan hyvät aistikokemusten tarjoamiseen. Valitut välineet olivat myös toimivia ja ne mahdollistivat pehmeiden aistikokemusten tarjoamisen. Niinivirran mielestä aistirentoutus toimi hyvin kun sisään otettiin yksi ryhmä kerrallaan. Näin ei syntynyt jatkuvaa ihmisvirtaa eikä sen mukanaan tuomaa hälinää ja levottomuutta. Opinnäytetyömme ohjaajat vammaispalvelusäätiöltä antoivat tämän palautteen: ”Aistihuone oli rentouttava kokemus kävijöille.”

Voimaannu valokuvasta – toimintapisteellä tunnelma oli mahtava koko tapahtuman ajan ja kävijöitä riitti alusta aina viime minuuteille asti. Mielestämme onnistuimme luomaan toimintapisteeseen, jossa asiakkaat pääsivät kokeilemaan jotain heille aivan uutta ja erilaista. Toimintapisteellä oli mielestämme riittävästi erilaisia roolivaatteita, joista löytyi jokaiselle mieleinen asu. Omalla osaamisellaan Tuula Pulli onnistui innostamaan toimintapisteellä sekä asiakkaita että avustajia heittäytymään draaman pyörteisiin. Avustajina toimineiden opiskelijoiden loistava asenne ja innostava työote olivat keskeisessä asemassa tunnelman luomisessa.

Voimaannu valokuvasta – toimintapisteen suosio ylitti odotuksemme ja runsas kävijämäärä tuottikin hiukan ongelmia. Meillä oli käytössämme ainoastaan yksi tietokone ja yksi tulostin, joten kuvien tulostaminen ruuhkautui. Tämän vuoksi emme voineet antaa kuvia kaikille asiakkaille mukaan, vaan osa meidän täytyi lähettää myöhemmin postitse. Asiakkaat joutuivat myös odottamaan toimintapisteelle pääsyä jonkin aikaa tilan ahtauden ja rooliasujen rajallisen määrän vuoksi. Vammaisille henkilöille odottaminen ei tuntunut tuottavan ongelmaa, mutta joitain ohjaajia odottaminen ei miellyttänyt. Odottamisesta saimme kuulla suoraa palautetta paikan päällä.

Taitavat valokuvaajat ammattimaisella välineistöllään saivat otettua upeita kuvia, joista saattoi nähdä kuvatuksi tulemisen tärkeyden asiakkaalle. Valitsimme tähän työhön mukaan kolme kuvaa, joissa voi nähdä voimaantuneita henkilöitä. Kuvissa esiintyviltä henkilöiltä on saatu lupa heidän kuviensa julkaisuun opin- näytetyössämme.

KUVA 1.

KUVA 2.

KUVA 3.

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön keräämässä palautteessa voimaannu valokuvasta – toimintapiste sai muun muassa seuraavaa palautetta:

”Valokuvaus naamiaisvaatteissa oli mahtava juttu. Vaikka paikka oli vähän hämärä ja pieni, oli tunnelma sitäkin upeampi.”

”Voimaannu valokuvasta oli MIELETÖNTÄ 😊”

”Valokuva juttu oli kaikista paras piste!”

”Kuvaus oli upea juttu ja kun sen sai muistoksi, tosi hieno ja tärkeä asia.”

Opettaja Mari Niinivirran mukaan voimaannu valokuvasta – toimintapisteellä kokonaisuus toimi hyvin ja se tarjosi kävijöille unohtumattoman elämyksen. Varjoteatteri viritti kävijät tunnelmaan. Tapahtuman lopuksi keskustelimme mukana olleen Tuula Pullin kanssa ja kyselimme hänen mielteitään toimintapisteestä. Pullin mielestä toimintapiste oli kokonaisuudessaan onnistunut ja asiakkaille mieleinen. Hänen mielestään tila oli kuitenkin haasteellinen draamatyöskentelyyn, koska toimintapiste oli melko rauhaton eikä draamalle ollut erillistä tilaa. Kokeneena ammattilaisena Pulli kykeni soveltamaan draamatyöskentelyä ympäristöön ja tilaan sopivaksi.

Ohjaajiltamme Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön puolelta saimme palautteen: ”Roolivalokuvauspisteen tunnelma, asiakkaiden kohtaaminen ja ohjaus oli toimivaa ja siitä on saatu paljon hyvää palautetta.”

Saimme tietää jo huhtikuussa että meidän tulee valmistaa tapahtumaan myös opastekyltit. Emme voineet aloittaa opastekylttien suunnittelua kuin vasta elokuussa jolloin saimme tietoomme kaikki tapahtumaan tulevat toimintapisteet. Opastekylttien suunnitteluun ja toteutukseen jäi siis hyvin vähän aikaa. Mielestämme osasimme muokata Boardmaker-ohjelman PCS-kuvia toimintapisteitä hyvin kuvaaviksi ja olimme valmiisiin opastekyltteihin tyytyväisiä.

Erään palaverin jälkeen, jossa oli ollut keskustelua opastekylteistä, meille jäi käsitys että saamme opastekylttien tukikepit toiselta taholta ja meidän tehtävämme on valmistaa kuvat. Tapahtumaa edeltävänä päivänä kävi ilmi, ettei tukikeppejä tulekaan. Tämän takia jouduimme kehittämään opastekylteille vaihtoehdoisen paikan ja siitä johtuen esillepano ei ollut täysin onnistunut.

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiön keräämässä sähköisessä palautteessa opastekylteistä sanottiin niiden olleen puutteellisia ja liian pienellä. Opastuksen sanottiin olevan myös epäselvä. Säätiöltä opinnäytetyömme ohjaajat sanoivat, että kuvien ja opasteiden taso ei vastannut odotuksia.

Opettajamme Mari Niinivirta antoi myös opastekylteistä palautetta sanoen kylttien olleen selkeitä ja hyvin valmistettuja. Paikan haasteellisuuden vuoksi opastekylttejä olisi saanut olla enemmän.

5 POHDINTA

Lähdimme työstämään opinnäytetyötämme jo helmikuussa 2010, joten prosessi on ollut pitkä ja sen aikana olemme olleet monessa mukana. Olimme tapahtuman suunnittelussa mukana alusta alkaen, joten pystyimme aloittamaan oman työme puhtaalta pöydältä. Saimme ehdottaa omia ideoitamme tapahtuman suhteen ja jotkin niistä toteutuivatkin. Meillä ei ollut kokemusta aiempien vuosien tapahtumista, mikä on toisaalta hyväkin asia. Näin meillä ei ollut minkäänlaisia ennako-odotuksia siitä mitä pitäisi tehdä tai millainen tapahtuman tulisi olla.

Tapahtuman suunnittelu vei yllättävän paljon aikaa. Jos lähtisimme nyt mukaan vastaavanlaisen tapahtuman suunnitteluun, organisoisimme ajankäyttöämme huolellisemmin. Opintojen ja opinnäytetyön yhteensovittaminen oli myös haasteellista, helpompaa olisi ollut keskittyä vain yhteen asiaan kerrallaan. Tapahtumaa suunniteltaessa tarkka työnjako olisi parasta tehdä jo hyvissä ajoin ja niin että se on kaikille selvää. Opinnäytetyömme ohjaajilta vammaispalvelusäätiön puolelta olisimme odottaneet tarkempaa ohjeistusta, koska emme ole olleet aikaisemmin mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa näin suurta tapahtumaa.

Aistirentoutus-tilaa suunnitellessamme emme osanneet ottaa huomioon kaikkia käytännön seikkoja, joita olisi pitänyt. Tilan rakentaminen osoittautui yllättävän haastavaksi emmekä olisi siitä selvinneetkään ilman ulkopuolista apua. Pääsimme rakentamaan tilaa vasta tapahtumaa edeltävänä päivänä, eikä aikaa ollut riittävästi. Saimme kuitenkin luotua aistirentoutuksesta suunnitelmiamme mukaisen ja lopputuloksena oli miellyttävä tila, jossa viihtyivät sekä asiakkaat että avustajat.

Voimaannu valokuvasta – toimintapiste oli aistirentoutusta suuritöisempi. Toimintapisteellä tarvittiin paljon rekvisiittaa ja muuta välineistöä, jonka hankkiminen, kuljettaminen ja järjestely veivät todella paljon aikaa. Tavaroita lainattiin monesta paikasta ja yhteistyötä tehtiin useiden eri tahojen kanssa. Kaiken tämän kovan työn jälkeen oli palkitsevaa nähdä, kuinka asiakkaat nauttivat toimintapis-

teellä olost ja rohkaistuivat rooleissaan. Voimaannu valokuvasta – toimintapiste toimi nimensä mukaisesti ja asiakkaissa saattoi huomata voimaantumista joka välittyi valokuviin. Jälkeenpäin olemme kuulleet valokuvien olevan asiakkaille todella tärkeitä ja pidettyjä muistoja. Toivomme että kuvat innostavat tapahtumassa mukana olleita ohjaajia soveltamaan menetelmää myös omassa työssään.

Tapahtuma ei olisi voinut onnistua ilman asiansa osaavia avustajia, jotka osallistuivat tapahtumaan vapaaehtoisesti ja ilman korvausta. Koulumme opiskelijat olivat motivoituneita ja aitoja kohdatessaan vammaisia henkilöitä. Saimme kuulla monilta avustajina toimineilta opiskelijoilta tapahtumassa avustamisen olleen hyvä paikka oppia uutta vammaisten henkilöiden kohtaamisesta. Tapahtumassa mukana olleet valokuvaajat selvisivät myös tehtävästään hienosti, vaikka heillä ei ollut aiempaa kokemusta vammaisten henkilöiden kanssa työskentelystä. Tuula Pulli toimi voimaannu valokuvasta – toimintapisteen tunnelmanluojana ja oli hienoa päästä seuraamaan ammattilaista työssään.

Päätavoitteenamme oli suunnitella ja toteuttaa kaksi erilaista toimintapistettä tapahtumaan, jotka tarjoaisivat vammaisille henkilöille uusia kokemuksia ja toisivat esille heidän omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan. Toiminnallisten työmenetelmien soveltaminen käytäntöön oli meille hyvä oppimistilanne ja koemme saaneemme varmuutta ja uskallusta käyttää näitä menetelmiä jatkossa myös muiden asiakasryhmien kanssa.

Tapahtuma siis koostui useista erilaisista toimintapisteistä, mikä osaltaan tuki vammaisten henkilöiden osallisuutta tarjoten heille mahdollisuuden valita mihin toimintoihin osallistua. Käytännössä valinta tapahtui kuitenkin usein ohjaajan toimesta. Koska toimintapisteitä oli paljon ja aikaa niiden kiertämiseen vähän, oli ohjaajien luultavasti helpompaa tehdä päätökset nopeasti itse kuin alkaa kysellä ryhmänsä mielipiteitä. Osallisuutta ja valintojen tekoa olisi voitu tukea lähettämällä tapahtumasta tarkempaa tietoa yksiköihin etukäteen. Näin valintoja olisi voitu miettiä jo ennen tapahtumaan tuloa ja lyhyestä tapahtumasta olisi saatu enemmän irti. Olisi myös ollut hyvä lähettää toimintapisteitä kuvaavat PCS-kuvat,

joiden avulla vammaisten henkilöiden olisi ollut helpompaa valita mieleisensä toimintapisteet. Jotta näin olisi voitu tehdä, olisi kaikkien toimintapisteiden pitänyt olla selvillä jo hyvissä ajoin ennen tapahtumaa. Tapahtuman tiedotusta tulisi kehittää ensi vuotta ajatellen. Mielestämme neljä tuntia oli liian lyhyt aika tällaiselle tapahtumalle. Jatkossa tapahtuman kestoa tulisi pidentää tai toimintapisteiden määrää vähentää, jotta asiakkaat ehtisivät tutustua rauhassa mahdollisimman moneen toimintapisteeseen.

Tapahtuman suunnittelussa ja toteutuksessa onnistuimme yhdistämään vammaistyön ja sosiokulttuurisuuden mielestämme hyvin. Sosiokulttuurinen työote soveltuu hyvin myös vammaisten henkilöiden kanssa työskentelyyn. Koemme, että sosionomikoulutuksen eri suuntautumisvaihtoehtojen välinen yhteistyö on ollut hedelmällistä ja olemme oppineet toisiltamme paljon.

Meille tärkeintä tässä toiminnallisen opinnäytetyön prosessissa oli vammaisten henkilöiden viihtyminen Syysriehan toimintapisteillämme. Onnistuimme tarjoamaan mielekästä vapaa-ajan toimintaa vammaisille henkilöille, missä he saattoivat kokea olevansa keskipisteenä.

LÄHTEET

Ayres, A.J. 2008. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Juva, PS-Kustannus Oy.

Haarni, I. 2006. Keskenikäistä yhdenvertaisuutta. Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Stakesin raportteja 6/2006. Helsinki, Valopaino Oy. Viitattu 30.10.2010.
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R6-2006-VERKKO.pdf>.

Hakonen, S. 2008. Ikäideat ikäkäytäntöjen työkaluiksi. Teoksessa Kulueraistä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Juva, PS-kustannus.

Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Jämsän kaupunki. Viitattu 27.9.2010.
http://www.jamsa.fi/liikunta_ja_nuoriso/liikunta/erityis-ja_terveysliikunta/erityisliikunnan_kalenteri.html.

Kataja, J. 2003. Rentoutuminen ja voimavarat. Helsinki, Edita Prima Oy.

Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö. 2010. Viitattu 21.9.2010.
<Http://www.ksvs.fi/index.php?page=108&lang=1>.

Kettunen, T. 2002. Draama. Teoksessa Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Vilén, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. Juva, Werner Söderström Osakeyhtiö.

Koskinen, S. 2004. Ikääntyneiden voimavarat. Raportissa Ikääntyminen voimavarana. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. Helsinki, Edita Prima Oy. Viitattu 8.11.2010. <Http://www.vnk.fi/julkaisukansio/2004/j33-ikaantymisen-voimavarana/pdf/fi.pdf>.

Kuulonhuoltoliitto ry. Aistit väylänä vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon. Opas kuulomovammaisten lasten vanhemmille ja lähityöntekijöille. Toimittaneet Saana Nurminen ja Virpi Saar. Painojussit oy 2000.

L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Viitattu 18.10.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex. <Http://www.finlex.fi>, ajantasainen lainsäädäntö.

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Viitattu 30.10.2010. Valtion säädöstietopankki Finlex.
[Http://www.finlex.fi](http://www.finlex.fi), ajantasainen lainsäädäntö.

Lehtinen, U., Haapala, M. & Dahlström, R-M. 1993. Aistien avulla oppimaan. Tampere, Tammer-Paino Oy.

Leppänen, T., Aho, S., Harju, R. & Gockel, M. 2000. Rentoutuminen – avoin ovi jakamiseen. Helsinki, Kuntoutus Orton Työturvallisuuskeskus.

Manninen, A. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. Toim. Kaski, M. Helsinki, WSOY.

Mäki, M. 2006. Toimimalla osallisuuteen. Avuksi vuorovaikutuksen ja toiminnan aktivoimiseen. Kehitysvammaliitto, Kelli.

Oliver, M. 1990. The individual and social models of disability. Viitattu 18.10.2010. [Http://www.leeds.ac.uk/disability-studies/archiveuk/Oliver/in%20soc%20dis.pdf](http://www.leeds.ac.uk/disability-studies/archiveuk/Oliver/in%20soc%20dis.pdf).

Priestley, M. 2003. Disability. A Life Course Approach. Cornwall, Polity Press.

Pulli, T. 2010. Outo olohuoneessa – jokamiehen oikeus. Esitys kehitysvammaliiton opintopäivillä 2.6.2010. Viitattu 23.10.2010.
[Http://kehitysvammaliitto.fi/fileadmin/tiedostot/muut/koulutus_ja_tapahtuma_kalentri/koulutusaineistot/Pulli_Kehitysvammaliiton_opintopaiva_02062010.pdf](http://kehitysvammaliitto.fi/fileadmin/tiedostot/muut/koulutus_ja_tapahtuma_kalentri/koulutusaineistot/Pulli_Kehitysvammaliiton_opintopaiva_02062010.pdf)

Savolainen, M. 2008. Maailman ihanin tyttö. Helsinki, Blink Entertainment Oy.

Savolainen, M. 2010. Voimauttava valokuva. Viitattu 21.20.2010.
[Http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm](http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm).

Soinila, S. 2007. Aivot, aistit ja tunteet. Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiiri. 19.3.2007. Viitattu 1.11.2010.
<http://www.hus.fi/default.asp?path=1,32,660,548,2718,4909,17730>

Sosiokulttuurinen multisensorinen työ –kokemuksia vammaistyöstä. 2006. Toim. Ala-Opas, T. & Sirkkola, M. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna, Saarijärven Offset Oy.

Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Helsinki, Yliopistopaino. Viitattu 18.10.2010. [Http://www.vane.to/vampo_verkko.pdf](http://www.vane.to/vampo_verkko.pdf).

Tuntoaisti. 2007. Papunet. Viitattu 1.11.2010.
<http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutus/aistit-ja-vuorovaikutus/tunto.html>

Vammaispalvelut. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 18.10.2010.
http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/vammaispalvelut.

LIITTEET

LIITE 1. Kuvauslupa

Lupa VOIMAANNU VALOKUVASTA -pisteen valokuvien käyttöön

Olet tullut voimaannu valokuvasta -pisteelle, jossa sinusta otetaan halutessasi valokuva. Saat kuvan itsellesi heti mukaan.

Tämän pisteen suunnitelleet sosionomiopiskelijat Miia Kronqvist ja Anu Vähäkangas Jyväskylän Ammattikorkeakoulusta voivat julkaista kuvia opinnäytetyössään. Opinnäytetyö on julkinen ja kuka vain voi halutessaan lukea sen sähköisesti.

Opiskelijoiden opinnäytetyön lisäksi valokuvaajat Ville Mattila, Panu Kivi ja Esa Ylijääskö voivat käyttää valokuvia portfolioissaan.

Kuvissa esiintyvien henkilöiden nimiä ei julkaista missään.

Annan luvan valokuvieni käyttöön:

- Sosionomiopiskelijoiden opinnäytetyöhön liittyen
- Valokuvaajien käyttöön
- En anna lupaa kuvien käyttöön

Päiväys 9.9.2010

Kuvattavan nimi _____

Allekirjoitus _____